

2 розпочинаються з дня видання наказу про призначення на посаду». Дана теза обстоювалася мною у всіх моїх працях і нарешті знайшла своє закріплення в нормативно-правовому акті.

Слід звернути увагу на певні термінологічні розбіжності у Типовій формі контракту та законі України «Про Національну поліцію». Так, розділ III Типової форми контракту має назву «Робочий час», однак у змісті розділу застосовується термін «службовий час». До речі і закон України «Про Національну поліцію» оперує терміном «службовий час» (ст. 91). Розділ IV Типової форми контракту має назву «Оплата праці та соціально-побутове забезпечення Сторони 2». Як можна побачити, нормотворець тут уточнив, що йдеться саме про громадянина України (майбутнього поліцейського), оскільки саме він є Стороною 2. Однак тоді і попередній розділ повинен містити у назві вказівку на Сторону 2, оскільки робочий час встановлюється також лише для цієї сторони трудових відносин. Також відзначимо, що у змісті розділу IV Типової форми контракту застосовується термін «грошове забезпечення», а не «оплата праці», як у назві розділу. Крім цього, ст. 94 закону України «Про Національну поліцію» має назву «Грошове забезпечення поліцейських». Виходячи з вищезазначеного вважаю за необхідне привести термінологію Типової форми контракту до вимог закону України «Про Національну поліцію».

Взагалі ж аналіз змісту Типової форми контракту обумовив висновок про те, що переважна більшість її приписів відсилає до норм закону України «Про Національну поліцію» та інших актів законодавства України. Єдине, що може встановлюватися контрактом про проходження служби в поліції у договірному порядку, це трудові відносини на той чи інший строк, однак лише у межах норм закону України «Про Національну поліцію».

Одержано 01.11.2017

УДК 159.9

Наталія Едуардівна МІЛОРАДОВА,

кандидат психологічних наук, доцент,

професор кафедри педагогіки та психології факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0716-9736>

ПЕРІОДИЗАЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ НА ПРОБЛЕМУ ПРОФЕСІОГЕНЕЗУ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ

Історія розвитку вчень про професіогенез – це генеза становлення загальнонаукової тенденції вивчення проблематики професійного розвитку та саморозгортання особистості в межах якої на сьогодні сформувалися окремі «фахові» теоретичні і прикладні школи професіогенезу. Представниками цих шкіл розробляються технології розвитку фахівців-професіоналів відповідних професійних груп.

Проведений нами ретельний аналіз загальнонаукової тенденції вивчення проблематики професійного становлення особистості в межах зарубіжних та вітчизняних наукових підходів дозволив виділити п'ять основних періодів розвитку теоретичних та практичних поглядів на проблему професійного розвитку фахівця:

Перший період (до епохи Відродження XIV–XVI ст.). Для цього періоду характерним є накопичення знань та досвіду стосовно необхідності трудового виховання та особливості професійної підготовки молоді для конкретного ремесла.

Другий період (з епохи Відродження XIV–XVI ст. до кінця XIX ст.) Ознакою зазначеного періоду є зростання ідей про трудове виховання і професійну підготовку дітей та молоді, акцентування увагу на взаємозв'язку загальної та професійної освіти. Ця епоха пов'язана з іменами Ж.-Ж. Руссо, Д. Дідро, А. Л. Лавуазьє, І. Песталоцці та ін., які акцентували увагу на залученні підлітків до того чи іншого ремесла, визначали активну позицію самого вихованця у виборі інструментів та видів діяльності.

Третій період (з кінця XIX століття до 30-х років XX ст.). Ознакою початку XX століття стало зростання актуальності проблеми професійного становлення. Промислова революція привела до виникнення ринку праці та нових професій.

Цей період досліджень характеризується: впровадженням в організацію праці системи наукового управління американського інженера Ф. Тейлора; працями засновників психотехнічного руху Г. Мюнстерберга, Ф. Парсонса, головний тезис якого – на кожному місці повинна стояти людина, найбільш для нього придатна; дослідженням особливостей юнацького віку Е. Шпрангер та Ш. Бюлер, які показали, що одною з головних характеристик цього періоду розвитку особистості є професійний пошук; працями представників психоаналітичних концепції (З.Фрейд, У. Мозер), в яких підкреслюється те, що центральна роль у виборі професії й професійного життя у цілому належить різним видам потреб, від вітальних інстинктів до комплексних психодинамічних механізмів і структурно-особистісних інстанцій; теоретичними та експериментальними здобутками російських науковців в межах професійної психології І. Ріхтера, В. Бехтерева, О. Лазурського Д. Журавського, Г. Шумкова, П. Каптерева, І. Сеченова, П. Лесгафта та інші; формуванням концепцій професійного розвитку в дослідженнях І. Шпільрейна, В. Мясіщева, В. Рабіновича.

Четвертий період (30-ті роки ХХ ст. – 90-ті роки ХХ ст.). Характерною рисою цього періоду є активне вивчення можливостей інтенсифікації праці за рахунок пізнання та використання таких сторін людської психіки, як ставлення до праці, оцінка людиною виконуваної діяльності, її умов і результатів.

У професійній орієнтації на зміну традиційному підходу в зарубіжній психології приходять нові теорії, відомі як структурна теорія «стадій життя» (Е. Гінзберг, С. Акселрад, І. Херма), теорія «ідентичності» (Д. Сьюпер, Л. Тайлер, Дж. Холланд, С. Хара), «мотиваційні» теорії (В. Врум, Д. Блохер і Р. Шутц, Е. Ро). Важливою їх особливістю є виокремлення деяких особливостей становлення індивіда як суб'єкта вибору професії. До критеріїв, що визначають процес професійного самовизначення, відносять потреби, інтереси, знання про професії та про самого себе.

У вітчизняній психології після занепаду 30–40-х років ХХ століття відновлення наукових пошуків пов'язане з розвитком основних виробничих галузей, важкої промисловості та військової галузі. Цей період знаменується напрацюваннями Б. Ломова, А. Крилова, В. Зінченко, В. Мерліна, К. Платонова, Є. Мілеряна, В. Шадрікова та ін. Ними було розроблено теоретико-методологічну основу дослідження проблеми професійної діяльності людини. Як підкреслюють науковці (В. Бодров, В. Дружинін, Є. Клімов), розгляд проблем професійної діяльності особистості здійснювався в межах чотирьох основних напрямків: психофізіологічному, системотехнічному, експлуатаційному та психолого-педагогічному.

П'ятий період (із 90-х років ХХ ст. до наших днів). У психологічних роботах початку 90-х років ХХ століття професійне розвиток розглядається як один із напрямів розвитку людини, як цілісний, безперервний процес становлення фахівця і професіонала, який триває з моменту вибору професії і завершується, коли людина припиняє професійну діяльність. Роботи, присвячені проблемам професійного становлення особистості, розрізняються між собою. Серед них можна виділити дослідження методологічного плану, що мають значення для психології в цілому; теоретичні та емпіричні дослідження, в яких розробляються окремі напрямки і етапи професійного становлення особистості.

У сучасній зарубіжній психології дослідження особливостей професійного розвитку продовжуються в межах означених вище підходів. Крім того активно розглядаються питання: у сфері кар'єрної проблематики та впливу оточення на розвиток особистості протягом життя (Ф. Вондрачек); сучасного професійного консультування як допомоги у життєвому самовизначенні в цілому (Е. Герр, Н. Гисберс і І. Мур); особливостях підготовки до прийняття рішення щодо вибору майбутньої професії та умовах удосконалення цього вибору (С. Фукуяма).

У вітчизняній психології починаючи з робіт А. Галактіонова та В. Вавілова у науковому обігу став застосовуватись термін «професіогенез» для позначення сукупності проблем становлення професіонала. Так у 1990–1992 роках науковці запропонували розглядати професіогенез як формування соціальних якостей особистості, які забезпечують задоволення потреб суспільного розвитку на основі висококваліфікованої праці і загальнолюдських цінностей [1, с. 22]. На сьогодні у концепції професіогенезу, що розробляється В. Вавіловим ключовим є поняття психологічної цілісності, в якому вирішується основне протиріччя між дослідженнями конкретних психологічних і професійних характеристик, що визначають рівень майстерності, та соціально-психологічних рис, що характеризують суб'єкта праці як працівника в даний історичний період і конкретних соціально-економічних умовах. Саме з цих позицій визначено основні характеристики професіогенеза як процесу професіоналізації суспільства, що історично розвивається. На основі даної концепції В. Вавілов почав розробляти новий підхід до оцінки ролі і місця здібностей у праці і житті людини, виділивши чотири періоди професійного життя, кожен з яких характеризується проявом особливого типу здібностей [2].

На формування сучасних підходів до розуміння сутності психогенетичної концепції найбільш вагомий теоретичний вплив здійснили праці С. Рубінштейна, О. Леонтєва, Б. Ананьєва, К. Альбуханової-Славської, в яких професіоналізація розглядається як умова антропогенезу, як засіб розвитку особистості в онтогенезі, як форма її соціалізації [4].

Характерною методологічною основою для сучасних концепцій професіогенезу є наукові підходи Е. Зеєра, Є. Клімова, А. Маркової, Г. Нікіфорова, М. Пряжнікова і О. Пряжнікової, В. Рибалки та інших. Ці дослідники працюють над формулюванням дефініції, що якомога точніше відображають об'єктивний аспект змісту даного поняття [4].

В контексті загальнонаукової тенденції вивчення проблематики професійного розвитку на сьогодні сформувалися окремі «фахові» теоретичні і прикладні школи професіогенезу, в межах яких розробляються технології розвитку представників різних професійних груп: педагогів, практичних психологів, операторів, правоохоронців, лікарів, керівників, офіцерів тощо.

На даний час існують роботи, в яких наводяться спроби систематизації змісту категорії професіогенезу. Їх автори (В. Бодров, О. Волкова, В. Гордієнко, Л. Копець, О. Єрмолаєва, О. Кокун, В. Сидоренко, Т. Траверсе, О. Цільмак, Г. Яворська та ін.), проводячи категоріальний аналіз, виділяють і описують зміст, соціально-психологічні детермінанти, стадії та напрямки професіогенезу, пов'язують етапи становлення професіонала з рівнями розвитку його компетентностей, окреслюють особистісну і соціальну професіогенетичну феноменологію взаємодії особистісного і професійного розвитку людини [3, с. 264]. У цілому існуючий на сьогодні науково-теоретичний потенціал щодо висвітлення проблеми професіогенезу дає підстави для висновку, що головною методологічною передумовою розробки теорії професійного становлення та самоздійснення особистості є напрацювання зарубіжних та вітчизняних науковців в межах описаних вище концепцій.

Список бібліографічних посилань

1. Вавилов В. А., Галактионов А. И. Профессиогенез: понятие и подход // Проблемы инженерной психологии : материалы VII Всесоюз. конф. (Ленинград, 1990 г.). Л., 1990. С. 22.
2. Вавилов В. А. Психологическая проблематика субъекта в теории профессииогенеза // Индивидуальный и групповой субъекты в изменяющемся мире : материалы междунаро. науч.-практ. конф. (Москва, 1999 г.) С. 29–31.
3. Ткаченко А. В. Категоріальний статус поняття «професійний розвиток особистості». *Витоки педагогічної майстерності*. 2011. Вип. 8 (2). С. 263–269.
4. Цільмак О. М. Визначення поняття «професіогенез» // Професійне становлення особистості : матеріали П'ятої всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 15 лют. 2013 р.). Одеса, 2013. С. 57–60.

Одержано 02.11.2017

УДК 347.121.2

Ольга Володимирівна МОРОЗ,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
цивільного права та процесу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4154-1826>;

Наталія Вадимівна ХОДЄЄВА,

старший викладач кафедри цивільного права
та процесу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6154-6854>

ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ ПРО СТАН ЗДОРОВ'Я ПРИ ВІДБОРІ, ПІДГОТОВЦІ ТА ПРОХОДЖЕННІ СЛУЖБИ СПІВРОБІТНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Саме процес розбудови правової, демократичної держави, вимагає ефективного функціонування правоохоронних органів, яке в свою чергу знаходиться у прямій залежності від забезпечення високої якості відбору (в тому числі і за станом здоров'я) та професійної підготовки фахівців для органів Національної поліції України.